medkulturno sobivanje

Kako lahko prispevamo k uspešni socialni vključenosti dijaka in občutku pripadanja?

Katarina Kocbek
ISA institut

Projekt “Izzivi medkulturnega sobivanja”

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Predlog programa dela z otroki priseljenci

kot enega ključnih »stebrov«

za uspešno vključenost otrok priseljencev

v novo šolsko okolje in družbo izpostavlja tudi

spodbujanje socialne vključenosti otrok.

Zakaj socialna vključenost?

Ker je eden ključnih dejavnikov za psihosocialno dobrobit otrok priseljencev v novem okolju, njihovo učno uspešnost in v nadaljevanju uspešnost na trgu dela.

Socialna vključenost

je z vidika populacije mladih:

*proces posameznikove **samorealizacije** v družbi,*

*sprejemanje in pripoznanje njegovega **potenciala** s strani socialnih institucij,*

*vključenost in **povezanost** v mreži družbenih odnosov v skupnosti,*

ki se razvije skozi *šolanje, zaposlovanje, prostovoljno delo ali preko drugih oblik participacije in sodelovanja.*

(Kovacheva, 2017)

Ključen dejavnik za razvoj relacijskega vidika socialne vključenosti (vpetosti v socialne odnose) je **občutek pripadanja**.

Občutek pripadanja in to, da imamo pozitivne odnose z drugimi sta med temeljnimi človekovimi potrebami.

Če potrebi nista zadovoljeni, lahko to negativno vpliva na naše delovanje (učenje, delo …), zdravje, dobro počutje.

Šola ima pri spodbujanju občutka pripadanja in socialne vključenosti otrok priseljencev zelo pomembno vlogo.

Mladi prek izobraževalnega sistema pridobijo **znanje, veščine in razvijejo podporne odnose** – ključne dejavnike, ki so pomembni za njihovo socialno vključenost na drugih področjih v življenju.

V katerih odnosih, skupinah, okoljih imam občutek pripadanja in **ZAKAJ?**

V katerih odnosih, skupinah, okoljih nimam občutka pripadanja? **ZAKAJ?**

Za zadovoljevanje potrebe po pripadanju sta potrebna dva kriterija:

1. Posamezniki morajo imeti relativno pogoste, zaznane pozitivne (ali vsaj ne negativne) interakcije z vsaj nekaj drugimi ljudmi.

2. Te interakcije morajo potekati v kontekstu dolgoročne čustvene podpore in skrbi za dobro počutje drug drugega.

(Baumeister & Leary, 1995)

Občutek pripadanja

Ko imajo učenci in dijaki občutek, da **so del šole**, čutijo **pripadnost šoli**, v šoli **se počutijo dobro**, so zadovoljni; imajo občutek, da **je učiteljem mar** za učence in dijake in **jih obravnavajo pravično**; imajo **izkušnjo dobrega sodelovanja z učitelji in drugimi učenci** oz. dijaki in **se v šoli počutijo varno** *(Libbey, 2007, p. 52).*

Rezultati raziskav kažejo …

Večji občutek pripadanja je povezan z **višjo učno uspešnostjo** otroka ter drugimi dejavniki, kot so **samo-vrednotenje, zaupanje vase, telesno in duševno zdravje, zadovoljstvo z življenjem** *(CDC, 2009; Osterman, 2000)*.

Pri **dijakih** naj bi bil večji občutek pripadanja povezan **z višjo motivacijo za akademsko delo, nižjo stopnjo osipa, boljšim socialno-čustvenim delovanjem** in **višjim povprečjem ocen** *(Pittman in Richmond, 2007).*

Rezultati raziskav kažejo …

Posledice **nezadovoljene potrebe** po pripadanju so socialna izoliranost, odtujenost, osamljenost, depresivnost in vrsta drugih stisk in težav, stanj *(Baumeister in Leary, 1995; Allen in Bowles, 2011)*.

Socialna izključenost in pomanjkanje občutka pripadanja negativno vplivata ne samo na subjektivno (dobro) počutje, temveč tudi na akademske dosežke, samoregulacijo *(Ricard, 2011),* duševno in telesno zdravje *(Allen in Bowles, 2011).*

Socialna vključenost otrok mora imeti prednost pred učno storilnostjo in doseganjem primerljivega učnega uspeha vrstnikov.

(Kolenc in N. Lebarič, 2007)

Zgodbe otrok sveta
- Almina

Kako je bilo, ko si prišel/-la v Slovenijo?

- *Bil sem nesrečen. Stran od prijateljev sem šel in ni mi bilo fajn. Tu nisem poznal nikogar. Nisem rad prišel v šolo, ker nisem poznal nikogar. Zdaj odlično, vesel in fajni učitelji. Jezik mi tudi gre.*
- *Drugačen svet - vse mi je všeč. Rada sem prišla v šolo, ker je tukaj vse boljše. Lepša, večja šola.*
- *Mi je všeč, ampak je bilo težko v šoli, ker nisem znala nič. Me je bilo sram, nisem hotela veliko govoriti.*
- *Sem srečen. V šoli je bilo najtežje, ker me je bilo sram, ker nisem znal in mi je bilo neprijetno. Zdaj sem dobro, sem vesel in srečen.*
- *Prišel sem v novo državo in sem vesel, ker ne rabim več čakat, da vidim atija in potem spet dva meseca ne, zdaj smo skupaj in sem srečen. Vesel sem novih prijateljev in učiteljice. Sem že boljše, ker znam se pogovorit, razumem, kaj mi povedo.*
- *Počutil sem se kot v megli, ker sem sošolce videl, pa zelo malo razumel. Z učitelji smo se predstavili in so mi ponudili pomoč, če jo potrebujem. Med odmori se nisem družil z nikomer.*

- *Najtežje mi je bilo, ker sem zapustila prijatelje, družino, domovino, kjer sem se rodila. Na začetku me ni nihče poznal. Bila sem žalostna in bilo mi je dolgčas.*
- *Me je bilo strah, sem skoraj jokala v avtu. Najtežje je bilo, da se nisem mogla sporazumeti z učitelji in sošolci.*
- *Ob prihodu v Slovenijo mi je najmanj všeč bilo to, da sem v Bosni zapustil vse svoje prijatelje. Bil sem žalosten in vesel, ker bom spoznal nove prijatelje. Prvi dan šole je bil zame zelo naporen. Bal sem se, kako bom sprejet. Na začetku sem s strahom prihajal v šolo.*
- *Malo me je bilo strah zaradi jezika, da se ne bom kaj zmotila.*
- *Šola mi je všeč, ker je nova in imam nove prijatelje. Nič me ni bilo strah.*
- *V začetku sem mislila, da se sošolci ne bodo družili z menoj. Nekaj časa smo se spoznavali. Ko se me spoznali (po enem mesecu), smo se začeli skupaj družiti, se zabavati. Za sošolce lahko rečem, da so prijazni.*
- *Počutil sem kot v zaporu zaradi novega okolja. Bil sem osamljen v šoli in doma.*
- *Ko sem prvi dan prišla v šolo, so mi sošolci malo nagajali, a sem si takoj našla prijateljici.*

- *V Sloveniji mi je bilo vse všeč, ampak sem pogrešala Kosovo, babico, vse. Bila sem vesela, žalostna – mešano.*
- *Prvi dan je bil brez veze. Najprej sem šla k psihologinji, potem v razred. Na začetku mi je bilo težko, zdaj rada pridem v šolo.*
- *To da nisem poznal nikogar. Malo me je bilo strah. Že prvi dan sem imel test, to mi ni bilo všeč. Na začetku nisem rad prihajal v šolo. V šoli je zdaj v redu.*
- *Prvi dan še nisem jedel malice, ker nisem hotel, ker sem mislil, da je svinjsko meso. Med odmori sem se najprej družil samo s stolom.*
- *Ob prihodu v Slovenijo mi je bilo grozno, nisem imela prijateljev, s starimi prijatelji sem ostala v stiku po FB-ju. Poleg tega nismo imeli veliko denarja, pa še bili smo brez avtomobila.*
- *Moj prvi šolski dan je bil zame težek, vendar so bili vsi zelo prijazni z menoj.*
- *Učiteljica je rekla sošolcem, naj mi pomagajo. Najprej so mi pomagali. Ko pa je šla ona stran, so mi rekli, naj grem stran.*

Kaj naredim ob sprejemu novo priseljenega otroka v razred?

Razmislite in zapišite tri stvari.

Zgodbe otrok sveta - Kiril

Na kratko o rezultatih evalvacije …

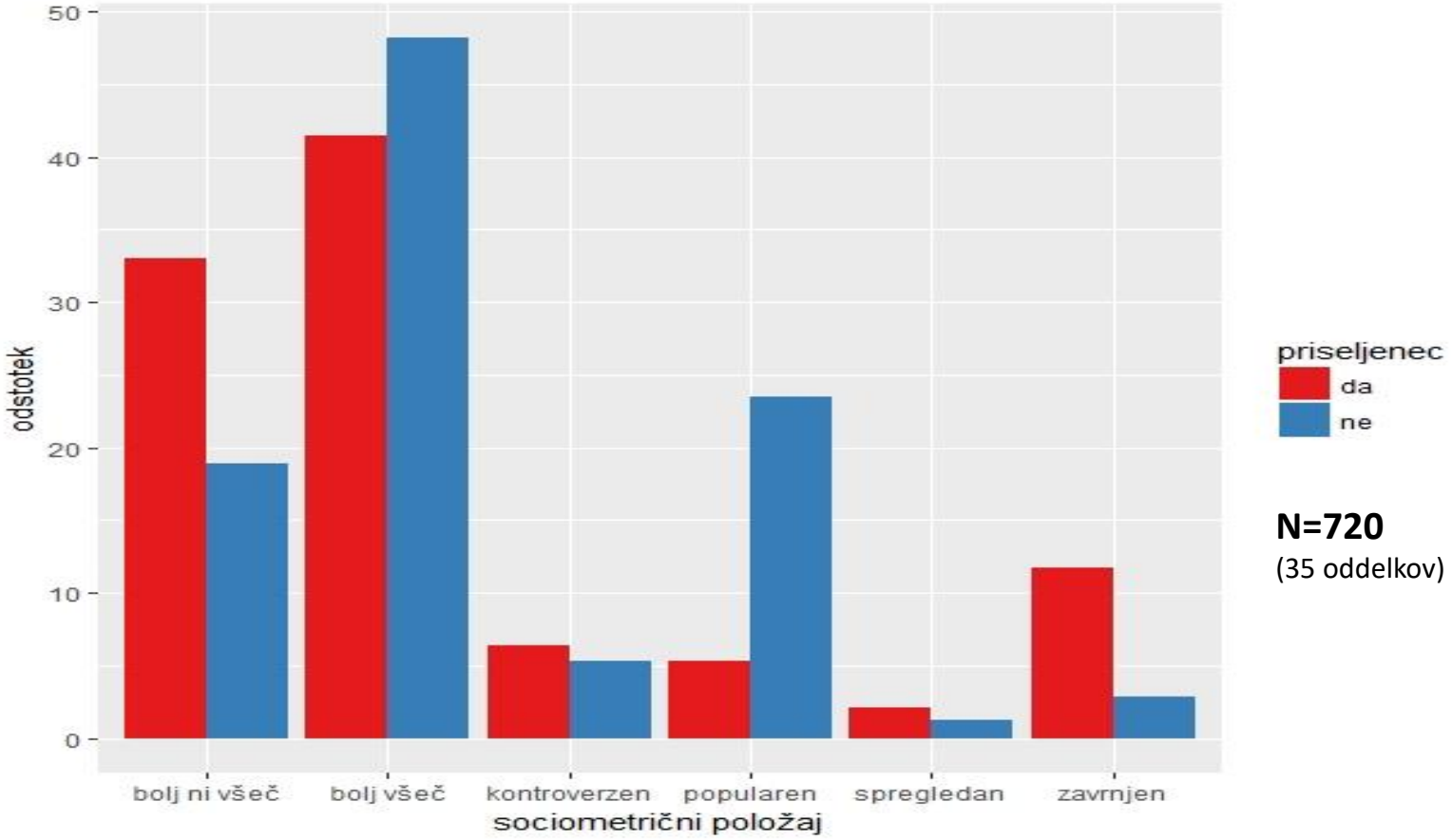

Slika 1: *Odstotek priseljenih in nepriseljenih otrok s posameznimi sociometričnimi položaji.*

Odstotek popularnih otrok v skupini nepriseljenih otrok (24 %) je veliko višji kot v skupini priseljenih otrok (5 %).

V skupini priseljenih otrok pa je višji odstotek otrok, ki drugim bolj niso všeč, kot so jim všeč (33 %; v skupini nepriseljenih: 19 %) in odstotek zavrnjenih (priseljeni otroci: 12 %, nepriseljeni otroci: 3 %).

Počutje otrok z različnimi sociometričnimi položaji v razredni skupnosti

- **Večina otrok se v razredu počuti dobro in sprejeto.** Ne smemo pa spregledati deleža otrok, ki se v razredu nikoli, redko *(dobro: 5%; sprejeto: 6%)* ali le včasih *(dobro: 15%; sprejeto: 12%)* počutijo dobro in sprejeto.
- Priseljeni otroci so v primerjavi z nepriseljenimi otroki poročali o statistično značilno ($p < 0,05$) **nižjem občutku pripadanja v razredu.**
- Priseljeni otroci so v primerjavi s svojimi vrstniki (nepriseljenci) statistično značilno bolj pogosto poročali o tem, da **si v razredu otroci med seboj pomagajo.**

Povezanost deleža otrok priseljencev z neugodnim sociometričnim statusom v razredu s stališči otrok do medkulturnosti in raznolikosti v šoli in lokalnem okolju

Večji delež učencev in dijakov priseljencev ima neugoden sociometrični položaj v tistih oddelkih, kjer imajo učenci in dijaki na splošno **manjše zanimanje za druge kulture**, zaznavajo **manj pomoči in sprejemanja pri učiteljih**, so **manj odprti za sprejemanje novih sošolcev**, izražajo **manj osebne pomoči sošolcem** in spoštljivosti ter **več zavračanja drugačnosti.**

Povprečna stališča otrok do medkulturnosti in raznolikosti ter naravnanost v razrednih skupnostih vplivata na to, kakšen sociometrični položaj v razredu imajo učenci in dijaki priseljenci.

Dejavniki, ki spodbujajo otrokov in mladostnikov občutek pripadanja v šolskem okolju

1. Zaznana podpora odraslih
2. Pripadanje pozitivni/podporni skupini vrstnikov
3. Motivacija, zavzetost za izobraževanje/delo/sodelovanje v šoli
4. Pozitivno šolsko okolje (fizično in psihosocialno, s povezanimi razrednimi skupnostmi) *(CDC, 2009)*

Varovalni dejavniki otrok in mladostnikov so tudi:

- izkušnje varne navezanosti in pripadanja
- izkušnje socialne vključenosti v drugih okoljih (npr. v matični državi, če se je otrok preselil v drugo državo)
- otrokova osebna prožnost
- možnosti za uveljavljanje in pozitivne potrditve na različnih področjih v šolskem okolju in izven njega
- podporni odnosi v družini in socialna vključenost družine

Aktivnosti za spodbujanje socialne vključenosti otrok in občutka pripadanja, povezanosti v skupini

Vsebine:

1. soustvarjamo varen prostor
2. naše moči osebnosti
3. naše vrednote
4. prosocialne veščine, vedenja *(empatija, sočutje, prijaznost, hvaležnost ...)*
5. podporna socialna mreža
6. miselno in čustveno ravnovesje
7. medijska pismenost, kritično mišljenje ...
8. ko sem prišel/prišla v novo okolje ...
9. sodelujem, prispevam, pomagam v moji skupini, skupnosti ...
10. rituali dobrodošlice in poslavljanja

Soustvarjamo varen prostor

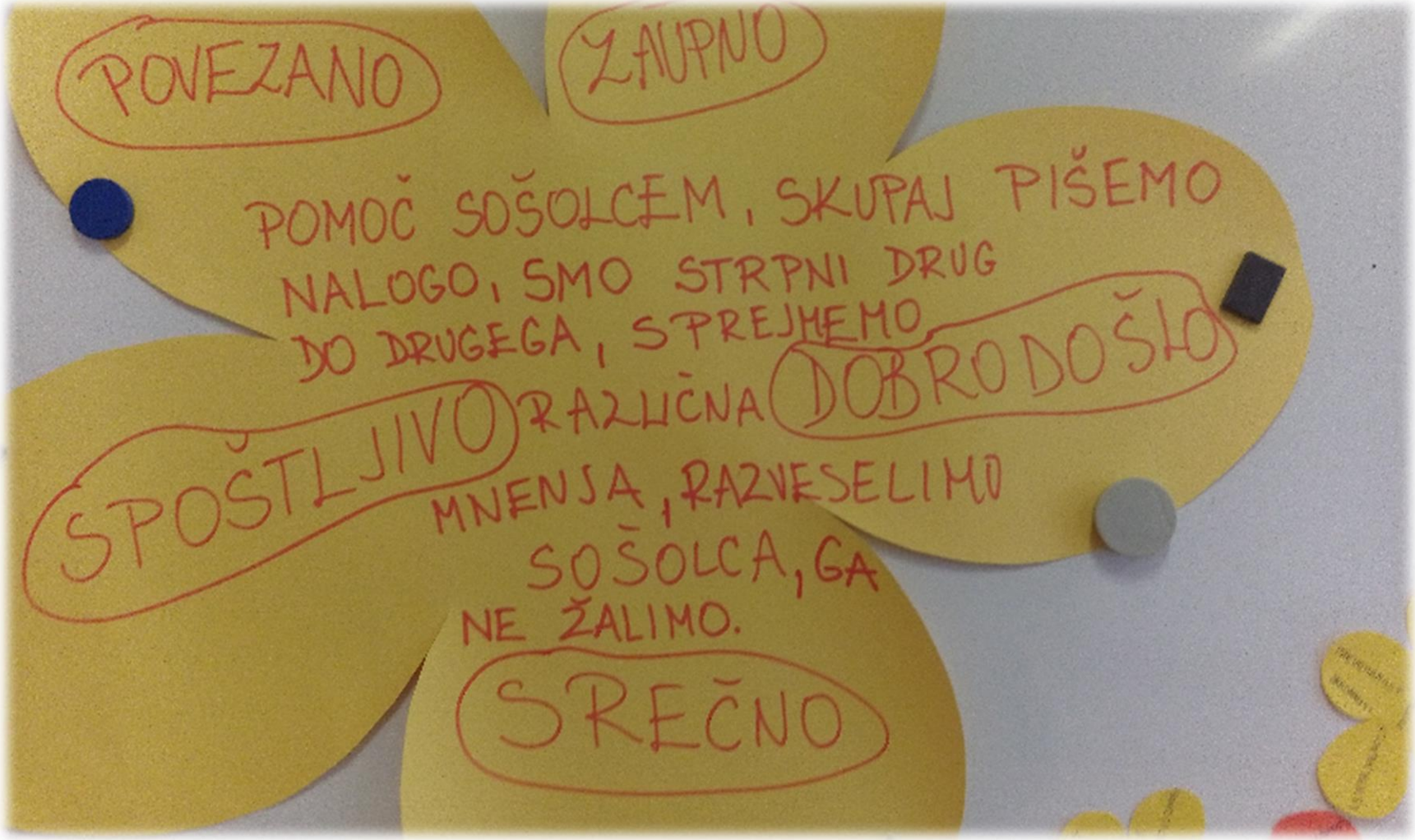

Zgodbe otrok sveta - Đenana

Pridobimo VSI ☺

Izkušnje sprejetosti in uspešnosti otrok v sodelovanju z vrstniki učinkujejo na vse člane šolske skupnosti kot »motivacijski dejavnik pri ustvarjanju bogatejših socialnih odnosov«.

(Kolenc in N. Lebarič, 2007, str. 98)

Razmislite in zapišite še tri stvari, ki jih lahko naredite za spodbujanje občutka pripadanja otrok v vrtcu/v šoli.

Izmenjajte izkušnje, ideje v skupini.

Lahko dopolnite svoj „seznam“.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezivne politike v obdobju 2014-2020.

Viri in literatura

Allen, A. K., Bowles, K. (2012). Belonging as a Guiding Principle in the Education of Adolescents. *Australian Journal of Educational & Developmental Psychology*, 12, 108–119.

Baumeister, R. F., Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin, 117*, 497–529

Centers for Disease Control and Prevention. (2009). *School connectedness: Strategies for increasing protective factors among youth*. Atlanta, GA: U.S. Department of Health and Human Services.

Libbey, H. P. (2007). *School connectedness: Influence above and beyond family connectedness.* United states: UMI.
Kolenc, J., Lebarič, N. (2007). K inkluzivni obravnavi otrok s posebnimi potrebami. *Šolsko Polje*, *XVIII*(3/4), 95–108.

Kovacheva, S. (2017). EU-CoE youth partnership policy sheet. Social Inclusion. Youth Partnership, https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668219/Social+inclusion+by+Siyka+Kovacheva/651cf755-ca79-486d-9648-5ae89542650b (zadnji dostop 12. 8. 2018).

Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research, 70*, 323–367.

Ricard, N. (2011). *Effects of Social Exclusion and Inclusion on Basic Needs Satisfaction, Self-Determined Motivation, the Orientations of Interpersonal Relationships, and Behavioural Self-Regulation. Thesis.* Ottawa: School of Psychology Faculty of Social Sciences University of Ottawa.